

SLOVENIJA.

List 40.

V petik 17. Listopada

1848.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petik. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajtuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Austrija in Slavjani.

Od nekdanj spoznana in v naravi vterjena postava je, de ima v slednjim društvu le večina odločbe in sklepe delati, bodi si že ta večina absolutna ali relativna. Le tam, kjer je to pravilo oveljalo, se zamore družstvo razsnovati in svoje namembe doseči; kjer koli se pa ta naravna razmera podverženja manjšine pod večino silovito podere in tako protinaravna nasprotna razmera vpelje, se zamore le nesreča in razpad celiga društva roditi.

Kar od društva sploh velja, velja tudi posebno in zlasti od deržavniga društva, ktero se pri ustavnim vladanji v zbornici narodovih namestnikov ali prestavnikov shaja.

Tu se mora manjšina večini kar in brez pogojev podvreči, zakaj izrečena volja večine je edini postavni izraz (Ausdruck) ali razodenje tega, kar veči del deržavljanov, torej deržavno društvo samo hoče, in vsak se mora za izdajavca deržave in ljudstva spoznati, kdor se z nevarnim, vsako deržavno društvo podirajočim, vodilam ali pravilam vzdigne: „Za manjšim delam deržavniga zbora“ stoji veči del ljudstva“ — z tem vsaktero namestovanje ljudstva zasramuje in očitno punt in vstanje pridigava.

Ta pogubni nauk se je tudi na Dunaju pridgovil in je le pre dobre tla našel v razdraženi množici, ki se je sama za avstrijsko ljudstvo deržala in kot njega vesoljnost obnašala.

Narnakrajna levica deržavniga zbora do 6. Kozoperska vedno v manjšini, se večini slavjansko-avstrijske stranke podvreči ni hotla in je zvnaj zbornice našla pomoči dovelj, saj na nepostavno vižo do gospodarstva priti, večino v strahu deržati in tako svoje protiaustrijske nemško-madžarske namene izpeljati. Ako pa z sramotepolnim 6. Kozoperska, ki je imel Slavjane zopet v stari jarem vkovati, svojih namenov vendar dosegla ni, se mora le to nekaj obnašanju slavjanskih poslancov, ki so z pravočasnim zapušenjem deržavniga zbora vsaktero strahovanje večine vbrani, nekaj pa terdni vzdigi Slavjanov in vlade pripisati.

Namen prenapete nemško-madžarske stranke je jasen kot beli dan: Avstrija se mora po vsi ceni razdjati, de bi slavjanska večina njenih prebivavcov dozdajniga jarma otresti ne mogla, — in de bi se avstrijski Slavjani le zediniti in si združeni pomagati ne zamogli, se morajo razdeliti in ločiti in na to en del veliki edini nemški deržavi, drugi del pa Madjarskemu kraljestvu vtelesniti. — In v ta hvale vredni, politiško življenje od 18 milijonov ljudi pogubijoči namen poda stranka Nemcov, ki hočejo za demokrate veljati, svojo roko Madjaram, izpelje v svoji obupnosti silovito delo na Dunaju in trobi v celi svet, de se bojuje za slobodo zoper kamarilo in reakcijo, ktere ni nihče vidil in ki se le v njenih znorelih glavah poja. — Slavjan, ki se je sam sebe zavedel in pozabljuvši in odpustivši stoletno sužnost le enako pravico iše, se natoleva in razglasuje za reakcionarja, ker mu v glavo noče, de je na svetu samo nemško-madžarska sloboda ter za se slavjansko terja.

Vpraša se torej, kakšne politike se imajo avstrijski Slavjani pri teh okoljšinah deržati? Jez mislim, de jim je pred vsem potreba terdniga združenja in složniga ravnanja in de-

lanja v vseh rečeh. V edinosti je moč. To so že v zadnjih dogodbah skazali in ni dvombe, de bo njih bratovska složnost stanovitna ostala, zakaj le ž njo bodo vkljub vsem peklenskim zavezam Košuta in vkljub vsem sklepam Pavlove cerkve to dosegli, kar jim kot prirojena in neodsvojivna (neoddavna) pravica gre, namreč *samostalno narodno življenje na podlagi liste enakopravnosti, ki se ne le kot mertva beseda na papirju prikaše, temuč v slobodni nemoteni razsnovi slavjanskiga jezika in pismenstva v soli in uradu, pri sodnih oblastih in opravištvu, v vmetnosti in pismenstvu se oznani.*

Narodno življenje v tem pomenu, kakoršno že vsi drugi narodi imajo, in ktero se je Slavjanam čez stoletja na narkrivični in neprenesljivo vižo kratilo, zamorejo in bodo avstrijski Slavjani le v *neutrlni, samostalni in neodvisni Avstrii*, in nikoli ne v *nemškem Nemstvu*, ne v *madjarskim Ogerskim* zadobili, — zatorej mora vodilo in podstava naše politike biti *ohranenje slobodne, znotraj krepke, zvnaj močne, demokratično-ustavne Avstrije*. Ne more se tedej govoriti ne od podverženja ogerskih Slavjanov pod madjarsko vlado, ne od narožejšiga pritisenja Avstrije k Nemcam in od njeniga podverženja pod njih osredno oblast, in nar manj od nekiga razida (raztoplenja) Avstrije v Nemstvu. Mi Slavjani avstrijski se moramo tedej ne samo zoperstaviti takimu prigovarjanju in ako je treba zoper izpeljavo takošnih naklepov, kot se je 6. Kozoperska na Dunaju skušalo, kot en mož vzdigniti, ampak je tudi zadnji čas, de *liste slavjanske okolice, ki so poročnike v Frankfurt poslale, taiste na ravnost nazaj pokličejo*. Ali jih imamo mar za to tam pustiti in dnino jim plačevati, de bodo k sklepam o razterganji Avstrije in o vtelesnenji nje velikiga dela v Nemstvo pripomagali in taistim z svojo pričijočnostjo na videz nekako postavnost dodajali? Kratko nikar! In če vi poslanci v Frankfurtu menite, de bodo avstrijski Slavjani vaše sklepe priznali, ker med vami nekaj poslancov nekterih avstrijsko-slavjanskih deželá sedi, se močno motite. Pooblastenje teh poslancov ne gre nato, de bi se Avstrija raztergala, — čez obstoj ali razpad Avstrije imajo samo avstrijski narodi, ne pa Pavlova cerkev pravico razsodbe in le ti pogovori in sklepi v Frankfurtu se morajo za nepristojne, nepostavne in torej nikakoršne izreči in razglasiti. Večina avstrijskih deržavljanov hoče Avstrijo obderžati, in ker ima tudi pravico k tem, mora Avstrija obstati. Ako bi pa vendar osoda drugači hotla, si sovražniki Avstrije upati ne smejo, se z njenimi šibrami (vlomki) obogateti, zakaj v takim primeru si bo vsakteri to vzel, kar mu gre in *slavjansko zemljo si bodo Slavjani obderžali*.

Slavjani Avstrije ne morejo in ne smejo ločeni biti, njih poslanci morajo in bodo v ravno taistim deržavnim zboru sedeli, zakaj le tako se velika, edina in mogočna deržava misliti da, ki jim bo varstvo proti zvnajnim sovražnikom in poroštvu za slobodno notrajno razsnovo njih narodnosti podala. Zatorej mora ustava, ktero avstrijski deržavni zbor za narode, zdaj v njem namestovane, izdeluje, tudi ogerskim Slavjanam v del priti in z veči pravico bi se bili tedej mogli poročniki ogerskih narodov na ustavadajvni avstrijski zbor

poklicati, kot poslanci neogerskih Avstrijancov v narodni zbor v Frankfurt. — Kar se pa še zgodilo ni, se še zgoditi zna, in mi želimo v prid vseh narodov našiga cesarstva, de se zgodi. *Tako sklicanje poslancov vseh avstrijskih narodov v en zbor* bi vtegnilo brez škode za prihodno vravnavo in ustavo posameznih deželá, ktera bi se ravno na takim zbiraljšu gledé na vzajemne zadeve nar ložeje odločila, — sedajne razpertije poravnati in tisto *zvezo narodov* ustanoviti, ki se sploh za nar gotoviši sredstvo obderžanja srečne in močne Avstrije spozna.

Že v razglasu Nj. V. na Ogre dne 3. Kozoperska t. l. se nekoliko pokaže na poklicanje namestnikov vseh deželá celiga cesarstva v en zbor, kjer se bere: „Kako de se ima edinnost varstva in oskerbovanja skupnih zadev celiga cesarstva za stanovitno narediti, enako opravičenje vseh narodnost za vsigdar zagotoviti, in na ti podlagi vzajemne zadeve vseh pod našo krono združenih deželá in narodov vravnati, se bo primerno z poklicanjem namestnikov vseh delov pogovorilo in po postavnih poti vstanovilo.“

Upamo, de bo tu napovedani poklic namestnikov vsih krajev celiga cesarstva za vravnavo edinosti v varstvu in peljavi vkupnih zadev berž ko berž se izpolnil, kakor se tudi terdno zanašamo, de se bo vlada zastran prihodne razmere k Nemcam in k sklepam v Frankfurtu dne 27. Kozoperska storjenim odkrito in pošteno razodela, kakor to mi storimo, de zvedó sovražniki Avstrije, de se njih sklepi morajo razbiti in razbili bodo na terdni volji večine avstrijskih deržavljanov in njih vlade, *Avstrijo obderšati*. In ako vsi diademi obledé, se bo avstrijski v novi in povišani svitlobi pokazal, obdan od 35 milijonov slobodnih in srečnih deržavljanov.

V Gorici mesca Oktobra 1848.

J. Doliak. *)

O S N O V A

za zvezno prerojenje avstrijskiga cesarstva po pravilu ustavne slobode in narodne pravne enakosti.

(Dalje.)

VI. Deršavne oblasti.

§. I. Zakonotvorne:

a) Osredne: 1) Občni narodni zbor, obstoječ iz enakiga števila poslancov vsakiga naroda, ki se iz vsakiga posebniga narodniga (deželniga) zbora po njemu samim izbirati in njemu odgovorni biti imajo; on je organ narodozvezniga zakonotvorstva na podlagi narodne enakopravnosti. 2) Osredni zbor, obstoječ iz poslancov brez vsakiga obzira na narodnost, kteri se tudi iz posameznih narodnih zborov od njih samih le po razmeri duš prebivavcov izbirati in taistim zboram odgovorni biti imajo; on je organ politiško-družbiniga zakonotvorstva na podlagi deržavne enakopravnosti. b) Narodne. Narodni domači zbor pri vsakim narodu posebej, za kteriga se po razmeri števila deželanov od vsakih trideset tisuč po en poslanec izbirati ima; to je organ notrajniga postavodajavstva.

*) Tudi ta sostavek nam Slovencem pokaže, kolika bi naša zguba bila, ako bi se g. Doliak za poslanca zopet ne izvolil. Volivci goričke okolice! Slovenci! spoznajte svoj pravi prid. Vred.

Za mednarodno zakonotvorstvo, to je za vrvanje mednarodnih zadev in prihodno spravo vseh razpertij je samo občni narodni zbor pristojen (competent), kateri se zamore le, kadar je potreba, poklicati.

Politično-družbino zakonotvorstvo, namreč: o denarstvu, tržtvu, kupčiji (znotrajni in zunanji) vojništvu in zunanjih opravil, v občnostavnih postavah, vse to gre na osredni zbor.

Vse druge v občne opravila ne segajoče veje postavodajstva spadajo na posebni narodni domači zbor.

Vse te postavodajavne telesa so vsako v svojim okrožji med sabo neodvisne.

Poterjenje svojih sklepov ima vsak neposredno od državne glave dobivati.

Občni narodni zbor, in osredni zbor, imajo v enim kolikor mogoče nevtralnimi, nikakor pa v kakim velikim mestu biti, kjer dosti ljudstva prebiva, in to ne dalje od mesta, kjer državna glava svoj sedež ima; narodni domači zbor se zamore po svoji volji, kjer hoče, v svoji zemlji deržati.

Postave, ktere cesar na dveh občno-narodnih, dveh osrednih, ali dveh domačih zbora ne poterdi, dobe takrat, ako so se tudi tretjič v zboru pretresale in prijele, brez poterjenja popolno veljavo.

§. II. Izpeljavne:

a) Osredne. V vseh opravljenih obeh centralnih zakonotvorstev ima eno njima odgovorno državno ministerstvo izpeljavno oblast.

b) Narodne. V vseh opravljenih obeh centralnih in narodnih zakonotvorstev opravlja pri vsakim narodu po njem samim izbran naroden predsednik kot glava izpeljavne oblasti, z pomočjo od njega kandidiraniga, od Nj. veličanstva poterjeniga narodniga svetovavstva, ki svojemu domačemu zboru odgovorno biti in vse naloge kontrastirirati ima.

Uredbe kakor postavodajavne tako tudi izpeljavne oblasti imajo le takrat veljavnost, kadar so v narodnim jeziku kot original storjene, od eniga ministra ali odgovorniga narodniga svetovavca protipodpisane, kolikor uredba v okrožje eniga ali drugiga sega.

Pravilo odgovorne vlade se mora skozi celo državno telo raztegniti.

(Konec sledi.)

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenske dežele.

Velki zbor slovenskiga društva v Ljubljani bo 22. dan tega mesca ob desetih dopoldan v reduti na sv. Jakobškem tergu. Vsacimu je pripušeno, v ta zbor priti.

Odbor slovenskiga društva v Ljubljani
14. listopada 1848.

Iz Ljubljana. Po stari policijski navadi vikši gospodje pri nas za narod in njegovo prihodnost nar imenitniši naredbe le na skrivnim sklepajo in izpeljavajo. Očitno bi zamogli ravnati, ako bi z ljubezni do naroda njemu koristne dela delali; ako pak djanje svoje, ktero važne spremembe deželnih postav zadevajo, skrivajo, se sumnja sama vsili, kakor de bi ravnali proti sreči dežele. Tako se je zdaj lepó na tihama zložil zbor mož, kateri bi po ukazu vikšiga ministra imeli po svoji vednosti, iz velikih bukev podložniških davkov in po družih pripomočkih priprave storiti in tisti komisii izročiti, ki bo po sklepu državniga zbora na Dunaju po deželah stan podložnosti in njega razmere, velikost in plemena njegovih podložniških davkov pregledovala in potém razsodila, kaj, in za koliko teh davkov, ki zdaj nehati imajo, se bo grajšakam povernilo. Rzsodba zastran povračila se bo vedno opirala na stan prejšnje dolžnosti odrajtivila in pravice prejembe; na okolšino, ako so davki po novi od Cesarja poterjeni postavi državniga zbora med tistimi, ki se ne odškodvajo, ali med unimi, za ktere po pravici povračilo gre; z enó besedo—

kakošni de so davki, in kateri je njih izhod in izvir. Komisija državniga zbora gotovo ne bo zamogla po razmerah dežela na tanjko presoditi in pravo natoro vsakiga davka spreviditi, zatorej je bilo potrebno in prav, de ji bo v vsaki deželi sostavljen odbor primerne priprave in predloge podal. Ali ravno iz tega se vidi, kako važno bo ravnanje in nasvetvanje tega odbora. Ima pomembo veliko za srečo cele dežele, ktero na rzsodbah vikši komisije leži. Imenitno je tedej de pripravo za to rzsodbo možjé dajo, ki so toliko znajdeni, kot pravični, toliko brez pomote lastne ljubezni in koristljubja, kolikor polni ljubezni do naroda in občniga prida domovine. Temu nasprot odločujejo v Ljubljani v ta odbor prvič gosposke grajšake, ki po človeški naravi skušati morajo toliko davka ali povračila si pridobiti, kar je le moč, in ki toliko ložeje in brez vkljubovanja za svoj prid skerbeti zamorejo, kjer so si zraven tega še eden družimu v bližnji žlahti;—v drugič nemške ptujce, ki so z besedo in djanjem dobro skazali, kakšnih misel in serc de so do podložniga kmeta. Znabiti, de vlada še to neprimerno sostavo odbora prenaredi, kakor je po mnogih opombah že eniga nemškiga sumniga uda nadomestila z vrednim Slovincam. Želimo, de bi se to storilo, in naše želje tu izgovorimo, ker smo dolžni, iz naše plati, kolikor je moč, škodo od domovine odvracati.

Iz merniške okolice. Kakor povsod, se tudi pri nas še zmeram nekoljko protivnikov slovenšine najde; protivnikov, ki sicer ne očitno v obraz, ampak skrivaj, tu in tam pa tudi v družbah svoje baže vnete za slovenšino rodoljube nevsmljeno napadajo, jih zaničljivo pogledovaje in se jim posmehovaje, kakor de bi se za prazne lušine, ne pa za nar svetejši dragocenje naroda, za narodnost potegovali. Ja te nemškutarske srake se nad za Slovenijo vneti domorodci toljkaj deró, de je misliti, de so oni gospodarji v slovenski zemlji in de naj Slovenci lepo njih vbogajo in molée. Ni davnej tega, kar je bil v nekim kraju v ti zadevi hud vihar vstal, to so se nemškutarski jeziki nad rodoljubi brusili, to je slo éez Slovenijo, éez slov. društvo, éez éastivredniga, mnogo poštvaniga gosp. predsednika, ja v enim kraju so jo bile le te mogočne ptice še celo skovale, de hočemo Slovenci mi svojiga lastniga slovenskiga kralja itd. Če se jim v misel vzame, de bo treba sedaj slovensko pisati itd. o, takrat jo zatrobijo, de bi se Jeriho poderla: „Das ist nicht möglich, die Sprache ist zu roh, zu ungebildet.“ Z enó besedo, od slovenskiga jezika, od njegovih lastnost, pomanjkljivosti itd. tako učeno in mogočno govori, kakor, de bi bli že vse slovenske slovniice velke in male, stare in nove pogoltnili, z svojo nemško bistroumnostjo prekuhali, pa zopet kakor za nobeno rabo vgodne od sebe spravili; desiravno še dobro slovenskih éerk ne poznajo, še manj pa slovensko brati umejo. — Ena taka sraka je bila unc dni iz Ljubljane v našo okoljco priletela, in je, se ve de v Ljubljani vsa vneta za Slovenšino vpričo Slovincov, v neki hiši med 4 očmi skrivaje slovensko društvo grajala, rekoč: „O das sind Panslavisten! Haben Sie ja nichts zu thun mit diesen Leuten.“ Al ta sraka se je gerdo goljufala, ker vpričo nje se je sicer slovensko društvo milovalo, po sračjim odhodu pa se je ona milovala: „O das ist ein arger Heuchler.“ Vunder obernimo se proč od tih éernih ptic, ki niso vredni de jih Slovenija nosi in redi. Nemanjka se pri nas tudi vnetih Slovincov in Slovenk priprostiga in omikaniga stanu, ki potrebe sedajniga časa spoznavši, Slovenšino priseréno ljubijo, slovenski govore, pišejo, bero časopise slovenske in bolj ki se v Slovenšini vadijo, bolj porazumijo bogastvo, gibčnost in krasoto njeno, blagoslovivši mater, ki jih je Slovence in Slovenke rodila. Serce v persih od veselja kipi, slišati imenitne, ljubeznive gospodične v milim slovenskim jeziku pogovarjati se, peti, sloven-

ske deklamirati itd., slišat omikane slovenske matere svojim detetam na persih slovensko marnjati, in tacih se v naši okoljci ne manjka. Kmetov v misel ne vzamemo, zakaj njim je od nekaj tern v peti nemšina bila, in pri volitvah za Frankobrod in za Beč so vsi volivci poslanca gosp. volitniga komisarja za vpeljanje slovenšine v pisarnice prosili, kateri jim je pa odgovoril: „Ja ljubi moji! dozdej še ni nič zavoljo tega prišlo.“ Sam večni Bog ve, kdaj bo prišlo kaj, bi bil pač že čas, de bi prišlo. Tudi naši gospodje vradniki nečakajo, kdaj bo kaj prišlo, temuč spoznavši ljudske potrebe, pod vodstvom éastit. g. komisarja — vredniga Slovenije sina — že po malim slovensko vradujejo, slovenske vradne pisma prejemajo in poterdujejo, kar se dozdej razun v šneperku in Radolci skoraj nikjer ne godi. Pa kakor slišimo, bi nekteri radi imenitniši reči slovenskó v uradih izdajali, pa se hojejo, ker povelja nimajo od dež. poglavarstva. Prosimo tedej éast. slov. društvo, naj se oberne na vikši poglavarstvo, de nam zdavnej potrebnih pravie več ne krati. Tudi sim bral v kratkim dva lepo sostavljena slovenska uradna lista od éast. g. tukajšniga fajmoštra — eden je poslan na deželno poglavarstvo, ki ga bo upamo saj sprejelo. In tako se nadamo, de bo v kratkim povsod slovenšino lepo cveteti jela—ker zmeram več podpornikov dobiva. Slava jim! G.

Cele 13. Listopada. (M.) Slišite, slovenski brati! tudi u Celi se slovenšina začne povzdigvati! —

Pretečeno nedelo (12. t. m.) so domorodni mestjani v gledišu med drugim tudi dve slovenske pesmi zapeli: 1. zakonski prepir ino 2. moje želje; — ktere so zavolj junaškiga glasa gospoda pevca, ino zavolj miliga glasa gospodične pevke vsem tako močno dopadle, de skorej nismo mogli nehati v roke veselo pokati. — De so se enkrat tudi mili slovenski glasi v gledišu slišali, imamo le gospodu Jeretinu, natiskarju knjig v Celi, zahvaliti. Njemu bo éast ostala, de je prvi slovenšino tudi upelvati začel. Večkrat ko se bo kaj slovenskiga med nami slišalo, bolj bo slovenski rod se začel éastiti. Zatorej slava neutrudlivimu gospodu Jeretinu!

V naših latinskih šolah letas g. učenik veroznanstva tudi v slovenskim (poleg nemškiga) jeziku učijo. — V drugi (poprej samo nemški) šoli so vodja učeliš tudi slovensko berilo „Blaže ino Nežica“ upelali, ravno tako tudi v deklški šoli. Veroznanstvo se pa v teh solah, kakor v latinskih v obojnim jeziku uči, kar so pa že zdavnej zdajšni visokočastitljivi gospod opat v Celi upelali, dokler so vodja Celskih šol bili. — Tako bode, — terdno upamo — zdaj še malo drevce Slovenšine z časama večje zraslo ino z svojim rodovitnim vejam lepo senco dalo, pod kateroj bomo mnogi dan svojga življenja mirno ino sladko počivali. — Gospodam pa, kateri so drevce zasadili, skerbno ga polivali, snažili ino sovražnikov obranili, naj bo domorodcov večni hvaležni spomin za plačilo! —

Hervaska in slavonska dežela.

De bi bil Jelačić-ban na Hervasko se podal, se ne poterdi. —

Po písmu, ki ga je general Nugent po noči 12. na 13. Listop. od generala Dahlena in od brigade Buričeve dobil, so bili Madjari dne 22. t. m. Nedelište in Čakovec zapustili in se proti Letenji obernili.

Medjumurje je zdaj z tremi c. k. brigadami obleženo. —

Osek v Slavonii, kjer so se po izdajstvu Joviča Madjari vgnezdili, je zdaj od dobrovoljcev slavjanskih čisto obdan. —

Bansko svetovavstvo v Zagrebu je zalezlo neko kovarstvo Madjaronov in je več oseb zapreti pustilo, izmed njih: Marakoviča, Borovjaka, Kana, Jakšiča, Zelingerja, dr. Veisa, Grueša in Hekša. —

Serbski general Stratimirovič je bil te dni v Zagrebu. —

Mnogo se je govorilo, da so bosanski Turki vdarili na Cetinje; ali dozdej se ta glas ni poterdil. (N. h. sl.)

Česka dežela.

Deputacia nemškiga društva, Slovanske Lipe, študentovskega odbora, svetovavstva narodne straže in občine Pražke zastran posredovanja Dunajskiga v Holomuc poslana, je podala 4. Listop. razlago o svojim opraviljenih, iz ktere kratek zapopadek tu stavimo. Dne 30. Koz. je prišla v Holomuc in je tisti dan pri Vessenbergu bila, mu je razodela skerb svojo, da bi po Vindišgrecovim razglasu lahko sloboda ljudstva ranjena bila in da se ta razglas z cesarskimi razglasi ne zлага. Zvečer je prišla novica, da se je Dunaj vdal. Deputacia je tedaj drugo pismo na Cesarja sestavila. Dne 31. so imeli pred Cesarja priti, ali pridši do škofoviga poslopja, jih je stražni oficir rekoč, da od preslišanja nič ne ve, pustil stati v veži, je poklical mestniga poglavarja (Vanka) k knezu Lobkovicu, kateri je z oznanilam nazaj prišel, da bodo še le pozneje k cesarju pripušeni, in na to jim je knez Lobkovič, vernivši se iz cesarjevih čumnat, za njimi kričaje, uro pristopa napovedal. S tem razžalena je oddala deputacia Vessenbergu pritožbo zoper to nespodobno sprijetje. Ministerski svetovavec Pipić je vzel pritožbo in je priložil, da se je to le zgodilo po nerazumenji, in da se kaj taciga več zgodilo ne bo. O napovedani uri so prišli k cesarju in so mu izročili oba pisma, izvirno in pa v Holomucu zloženo, v katerim prosijo, da bi, ako se Dunaj še podal ni, možje obēniga zaupanja vojniški oblasti pridruženi bili, in ako se je vdal, da bi civilne oblasti svojo službo koj pričele. Cesar jim je dal ustmen odgovor. Poslanci niso bili s tem zadovoljni, marveč so prosili pisan in odločen odgovor; ali Vessenberg jim je rekel, da naj se na Cesarjeve besede zanesejo, da se ne bo brez potrebe oestro z Dunajem ravnalo. Tudi so bili pri cesarici in pri nadvojvodu Karlu, kjer so bili prav prijazno sprejeti. Cesarica jim je (po laško) odgovorila: Rečem vam, da se popolnoma svojiga moža, cesarja, deržim in da sim z njim enakih misel. Z veseljem se bom potegnila za mesto, kakor hitro mi bodo prebivavci z svojim zadržanjem zmožnost dali in pokazali, da hočejo v resnici obderžati postavni red.

Če prav niso dosegli pisaniga odgovora, so se vender zanesli na besedo cesarsko, in niso hotli z nezaupanjem velike težave vladarstva množiti, marveč so se zadovoljni v Prago vernili. (N. N.)

Deželno poglavarstvo oznani: Ministerstvo očitniga uka je zavkazalo na predlog deželniga gubernija zastran osnove lastnih stolic českiga jezika in pismenstva na nekterih českih gimnazijih, z pripisam od 21. Koz.: Ker bo še le prihodna vravnava šol to odločila, ali je boljši, da bi se česki jezik na vsakim gimnaziju od lastniga učitelja učil, ali pa od učitelja jezikoslovnih predmetov sploh, in ker je koristno, da se učitelji, preden se dokončno ustanovijo, v svoji pripravnosti poskusijo, se podelji deželnimu poglavarstvu moč, ustanoviti z početkam šolniga leta 1848, na vsakim gimnaziju v českih okrajih posebniga učenika českiga jezika in pismenstva za zdaj kot namestnika, in odmeriti mu plačo po plači gramatikalnih profesorjev na stroške učilišniga zaklada (fonda). Pri volitvi teh namestnikov je treba gledati na popolno izurjenost v českim jeziku in literaturi, zraven pa tudi na pripravnost k drugim gimnazialnim zlasti jezikoslovnim predmetam. — Seja akademiskih študentov dne 9. listop. v Pragi. Pogovarjalo se je o volitnih pravilih pri bližnji volitvi dokončniga odbora študentov, kateri bo celo opravništvo akademie prevzel, tako da bo na zadnje Pražko

vseučiliše po pet sto let se nadati zamoglo izvirniga samorastniga življenja. Predlaganje za ta odbor je zdaj poglaviti predmet posvetovanja študentov, na katerim leži duh novozačete slobodne poti znanstev. Na to so bili brani štatuti berilniga in govorniškiga društva za akademikarje. Zadnič je bilo tudi ustanovljeno telovadno društvo, k katerimu zamo-rejo vsi akademikarji pristopiti. Opomnem vse študente drugih slavjanskih plemen na te vsele početke noviga razcveta staroslavne matere, naše universite, kjer bo zdaj radost študent biti. (N. N.)

Moravia in Silezia.

Njeg. V. cesar je deržavni zbor, ki se bo v Kromerizu zopet sošel, do 22. Listopada odložil.

Iz Kromeriza 4. Listop. Prostori za deržavni zbor so že pripravljani v nadškofov-im pohištvu. Po širokih gredicah (shodih) se pride v dve prostorni, z dragimi podobami okinčani sobi. Velka soba zraven je za zbornico pripravljena. Sedeži so po ravno tistim razdeljenji razversteni in amfiteatralno postavljeni kakor v dunajski zbornici. Galerie bodo nasproti predsednikovi mizi narajene, in bodo zamogle okoli 300 oseb obseči, tudi za novinarje se stoli pripravljajo. V manjši sobi bo berilnica. Ravno tako so tudi že staniša za vse poslance že oskerblene in omislene. (N. N.)

Iz Českiga so odšli že 12. Listop. poslanci proti Kromerizu.

Iz Dunaja so tudi in še clo tisti, ki so zoper preloženje zbora protestirali, se na pot podali.

Deputacia česka iz Prage zavoljo Dunaja je Moravskim nemškutarjam vendar nekoliko grajanje Čehov vstavila; kar pa birokrate in žlahtno gospodo zadene, zdaj, odkar so vojšaki Dunaj premagali, takole govoriti jamejo: „Slavjan nisim rad, Nmec biti me je sram, zatorej si izvoljim manjši zlo (hudo) in hočem Slavjan biti.“ Prav za prav pa tem gospodam, kot povsod, ne gre za drugo, kot za svoj trebuh. —

V polskim časopisu „Tygodnik Ciesinski“ se bere pritožba slavjanskih Silezanov, da jim deželno poglavarstvo vkaze in postave v českim in ne v polskim jeziku, kakoršen se po Silezii govori, pošilja in oznanuje. —

Iz Berna. Z ministerialnim vkazam je bilo naloženo deželnimu poglavarju v Galiciji, da bi v vse šole vpeljal narodni jezik in za izpeljavo tega vkaza si pridružil može v teh rečeh najdene ko lastno učilišno svetovavstvo. In to se je tudi zgodilo. V Moravii je tudi z ministerijalnim dekretam ravno to zapovedano, in tu se vender za to prevažno reč čisto nič zgodilo ni. (M. N.) Tedaj so si povsod ti gospodje enaki!

Iz Berna. Dne 16. t. m. se začne branje v jeziku in pismenstvu českim na tukejšni deželni akademii. Za poslušavce se prijemajo študenti vikših šol in tudi zadnih dveh gimnazialnih klasov, uradniki in druge osebe, 15 let stare. Učenje je razdeljeno na dva leta za Nemce in Slavjane. (M. N.)

General Simunič, ki se je bil iz Trenčina na Moravsko do Godonina vmakniti mogel pred Ogri, je zdej zopet pomnoženje svoje trume dobil. —

Iz Silezie. Povsod se ljudstvo po deželi vzdiguje proti grajšakam in pali gradove. —

Galicija in Vladimiria.

Iz Lvova 4. Listop. Kapitulacija, ktera je bila 2. d. Listop. po bombardiranju sklenjena, ni bila povsod po mesti vspoznana, zakaj iz več oken se je še na vojšake streljalo; zato je general Hammerstein mesto Lvov v stan obsede djal pod naslednjimi pogoji: 1) Občno razorožanje. 2) Razpušenje vseh družtev (torej tudi Radde narodove). 3) Vstavljenje vseh časopisov razun nemških in pol-

skih Lvovskih Novin. 4) Omejenje tiska. 5) Prepoved zbirališ na očitnih mestih. 6) Razglas nagle sodbe za vse mestnjane, ki se z orožjem vojski zoperstavijo ali pa ljudstvo k puntu šuntajo. —

Narodna straža ni bila močno deležna zadnjiga punta, zakaj oficirji njeni so ostali doma. Študentov je padlo okoli 50, družih mertvih je do 60, med njimi 8 ženskih. Ulice so obležene z vojšaki; pri bombardiranji so nekatere ulice zlo terpele; vseučiliše je zgorelo, tudi v bukviši so malo rešiti vtegnili. (Praž. nov.)

Kmetje so se berž ponudili vojšakam v pomoč zoper polske plemenitaše.

Rusini se močno za svojo narodnost poganjajo; Poljaki pa z veliko sumljivostjo nanje gledajo. Glavni rusinski zbor v Lvovu je bi poslal v Holomuc do cesarja deputacio, mu vdanost Rusinov izpričati in nekatere želje rusinskiga društva razodeti. —

Ogerska dežela.

(Tyd.) 29. Kozop. je bila bitva blizo Trenčina, v kateri je general Simunič z 5000 možmi vojsko madjarsko od 10,000 stražnikov in dobrovoljcev clo razprašil; po pripovedanji priče so se zagnali ti hrabri branitelji domovine, ki so tolikokrat kričali: „Domovina je v nevarnosti,“ komej de se je strel začel, v beg, desiravno so imeli z sabo nekoliko štukov 12 liber, medtim ko je general Simunič le 6liberke imel, in tekli so na vrat na nos, da jih je veliko njih na bojiši obležalo, ki so se zasopli in dalej leteti niso mogli. Kar je severniga Ogerskiga, je našla naša vojska kar puste in brezljudne kraje, cele vasi so mende, kakor de bi bile odmerle. Kmetje, kateri zamo-rejo orožje nositi, morajo — po pravilih madjarske slobode — naj hočejo ali ne, v boj iti za edinozveličajoče madjarstvo; kdor se vstavlja, se od rabeljna podučuje v dolžnostih deržavljana slobodne deržave, na večih mesteh se vidijo kmetje (to je Slovaki) na vislicah viseti, zato ker niso hotli na razkas svojih madjaronskih plemenitašev bojevati se proti — sebi samim, proti svoji lastni slovenski reči,

Zavoljo te grozovitosti vlada med ljudstvom veliko sovražtvo zoper plemenstvo, tako da se je bati takih prigodeb, kakoršne so se leta 1846 v Galiciji primerile.

Madjari in Madjaroni so izverstni mojstri v vrananji vojaške vzdige ali obēniga vstanja zlasti med vbogimi Slovaki; — kompanija, včasi tudi pol kompanije vojšakov gre z nekoliko Madjaroni od hiše do hiše, izvleče vsakiga možkiga, kdor zamore le puško, koso ali kako poleno nesti, iz hiše in sognavši na to vižo nekoliko sto Slovakov, jih ženó kot čedo pred sabo in jih silijo, z kopitmi pušk, karabači in kakor se te orodja madjarske civilizacije imenujejo — v boj; gotovo iz gole hrabrosti in junakoserčnosti gonijo Madjari Slovake v prvo versto, kjer so narhujšimu ognju prepušeni in so škit in zabramba junaskih naslednikov Arpada.

Neomikano slovaško ljudstvo vteka, kolikor more, pred to madjarsko izobražnostjo v gojzde in visoke gore, kakor so enkrat polabski in braniborski Slavjani bežali pred nemškim kristjanstvom, pred nemško omiko.

Človeške glave so na Ogerskim kaj dobri kup, v vsaki vasi najdeš na veliki tabli oznanilo, da za glavo avstrijskiga oficirja madjarska vlada plača 20 gold., za glavo gener. Simuniča 100 gold., veči ceno imajo štuki, za 1 avstrijski top da madjarska vlada tem, kdor ga ji pripelje, 200 gold.

Ptuje dežele.

Laska. Poleg Minčija naši nove male terdnjave zidajo, sovražnikov prihod čez njega branit. Derhal ki je pred našimi z Lombarzkiga v Sardinsko pobegnila, v Turinu zlo razsaja in posebno krade, torej so tam oistre postave proti nji vpeljali. Sicilijanska vlada je z francozko postno pogodbo sklenila, in pri nekimu tergovcu dolg dveh milijonov škud najela. — Francozka. Dne 4. Listopada je bil v Parizu sklep nove republikanske ustave z strelam 101 topov oznanjen.

Slavjanski goslar. *)

I.

V prestolnim nemškim mestu trum
Postancev silni vkup se zbira.
„Naj rod slavjanski se zatira!“
Povzdigne se prederzni šum.

Kar v daljnokrogli kolobar
Goslarček slepi tiho stopi,
Perpogne desni, levi klopri
Se kot sicer podložna stvar.

In gosli vzame z ramena,
Glasove mile jim izmika,
De kmalo omeči zbornika,
Ko v serce pravo pot zazna.

Globoko vzame krepki glas,
Visoko v petji ga zažene;
Ko pesmi se verste iskrene
Vse hvali petja moč in kras.

Zapoje od ljubezni ran,
Alj mu besede pomanjkuje,
Pa krepko se mu povzdiguje,
Ko doversti „slavjanski dan“.

„Moj narod je junaški, star,
Nekdajnost ga je zarodila,
Svoboda ga bo obdajila,
Pogum naroda sereni žar.“

„Ljubezen ga učé poljá;
Orjaški sneženi bregovi
Junaštva njega so bogovi,
Obud poguma šum vodá.“

„Slabi le ptujca ga oblast
In robstva tarejo grozine;
Alj iz oblakov sužnih tmine
Vihar zamore hud izrast.“

„Ni vmerel še, ga le težé
Nevarne, silne suje ptujvanja;
Alj čas pobegnul bođe spanja,
Ko lastne se moči zavé.“

„Gorje, gorje! če dalje ga
V klenilbah robstva strašnih ptuje
Neznane strasti moč deržuje —
Strašno se prebuditi zna!“

Oj čujte, čujte kako slást
Po sercih zbuda se Slavjanov,
Kako jih krepí, de Titanov
Jih ne premaga cela vlast.

„In zraven hčerk jim plam in žar
Občutke v persi vdihje blage,
Jih čisti zlobe — vse nesnage —
De so poguma svetočist oltar.“

„Vse dere, kjer je sile strah,
Prepeva slavno, se bojari,
Oroža, krepí, s ptujci vdari,
De pade njihna vojska v prah.“

„Premika že oblake proč
Napih pomlajenih narodov,
Iz terdozidanih zaplódov
Odpihnil bo neslavno noč.“

„In nad zvezdami modri kralj
Nebes je večnih, širne zemlje, —
On daje krone, in jih jemlje, —
On bode Slavi — krono dal!“

Zapoje; — in ko verne se
Nazaj solživnjiga očesa,
Obraz povzdignen pa v nebesa —
Derhal se divja nanj-ga vdre.

Ko strel spreletel jo goreč
Namen je grozni te besede,
Prebistnil ji temne poglede,
Presunil, ko strupeni meč. —

II.

Na vsokopotegnjeni skali stoji
Zidanje okroglo, debelo, visoko,
Pod njim se razliva tje voda široko,
In veter nad njim tje oblake podi.

Železno preprežen je oken gosto,
Zarašen od maha in ptičjiga gnjezda,
De komaj prešine nebeška ga zvezda,
De komaj presije ga solnce gorko. —

*) Goslar pomeni pevca, ki h goslam narodne
pesmi poje, kakor je pri iztočnih in južnih Slav-
janih pri vsaki veselici navada. Gosli (gusle)
slavjanske so od navadnih različne; tedaj za raz-
liko narodniga godeca goslarja imenujemo. Pesem
sledéca je mesca Sušca v letu 1846 zduhtana bila.

Ko jutro napočí, ko danek zori,
Ko mrak se večerni zavleče v dolino,
Ko danek blišéci v tamoti pomine:
Vun „dneva slavjanskiga“ pesem doní.

Jo poje že vetrič, oblaki neba,
Po valu se gladko izteka šumečim,
Jo luna zapoje pred zvezdam bleskečim,
Ki mirno po temnim obnehji vesla.

In vetrič pregiblje oblake neba,
Se pesem razteka po valu šumečim;
In luna gibljaje med zvezdam bleskečim
Jo dalje narodam slavjanskim pelja.

III.

Kaj rahlo se zemlja potresa okrog?
Kaj joka in jeka od strašnega piska?
Kaj vojske derhal po deželah jo vriska
In s smertjo napolni bregove in log?

Slavjanske napise bandero ima,
Slavjanski po polji šumijo;
Si slavni svoj narod in mejo prostijo,
Z orožjem, ker se jim brez boja ne da.

Že sončice v morji kervavim vtóni;
S potoki v vodico, z vodico doteka
Od daljnih meja se rudeča le reka,
Rudeča sovražnupuhteče kerví.

Noč žalostna rine na zemlje mejé
In černo zakrije vse groze vojskanja;
Bilo ni pred konca serdič ga mašvanja,
De ptujc je doplatil slavjansko gorjé.

IV.

Na skalnatim zgglavji nič več ne stoji
Zidanje okroglo, debelo, visoko,
Vihar ga bojarni odkrušil v globoko
Je vodo, ki čez razvaljine šumi.

Ko žarki persvetijo spet
Bolj jasni, bolj zlatorumeni,
Kot sužnosti bli so megleni —
Oprosten slavjanski je svet. —

Vojaški nabira se trum
V okroga na polji pred skalo;
Napravljenim, kinčanim zalo
Vsim bleska v obrazih pogum.

In goslar pristopi med trop;
Las sivi po herbtu mu teče;
Zapoje jim pesmi goreče,
De joka nebeški nadstrop.

Povzdigne jo „dneva“ gladko, —
Po persih se zlega donenje,
Vojaško doní krog gromenje,
Ko bi zabučalo nebo.

In viši povzdigne za dom —
Kervave mu rasejo žile,
Oči so mu zadnjič solzile —
Serce mu in glas se — prelom. —

In vetrie pregiblje oblake neba,
In pesem po valu se zteka šumečim,
In luna zapoje med zvezdam bleskečim!
Še zmiraj na grobu jo goslarčika.

Lovre Toman.

Nova knjiga.

Pravila, kako izobraževati ilirsko narečje i u obće slavenski jezik.

Spisal i na svetlo izdal Matia Majer.
Cena 45 kr. u srebru.

Na prodaj pri Jurju Lerherju v Ljubljani
(Laibach), dobi se tudi
u Pragi pri Venceslavu Hess,
u Berni pri Karlu Winiker,
u Holomucu pri Eduardu Hölzel,
u Zagrebu pri Supanu.

Sadaj pri utemeljenju slavenskoga učilištva
so pravila, kako se ima književni jezik
izobraževati, za vsako slav. pleme, u obće za
ves naš narod, posebno važna i potrebna. Ta
knjiga je spisana u ilirsko-slovenskom narečju,
to je: po slovensko pa tako, da se horvatsko-
mu i serbskomu govoru približuje; za primer
narečja i zadržajaja stojte tukaj napisi neko-
liko paragrafov:

Od slavenskoga jezika i njegovih narečja.

§. 1. Že u naj starijih časih je bil slaven-
ski narod velik i njegov jezik daleko i ši-
roko po svetu razprostranjen.

§. 2. Slavenski jezik je bil že u starijih
časih izversten, bogat i izobražen, da se je
upotreboval za vsakovrstna verozakonska i
svetovna opravila.

§. 3. Slavenski jezik je bil u velikoj časti.

§. 4. Slavenski jezik je še sada izver-
sten, bogat, prijeten i daleko i široko po svetu
razsirjen.

§. 5. Slavenski jezik se obično déli (ne
gledé na staroslavensćinu) na četiri narečja,
namreć: česko i poljsko, ilirsko i rusko; na-
rečja se déle na podnarečja, ova opet na raz-
narečja. Sada pišemo u 14. do 16. književ-
nih jezika i jezikićih.

§. 6. U slovu... daleko zaostali za
drugimi narodima.

§. 7. Naj već nas v slovstvu sada zader-
žuje to: da pišemo mésto u jednom obćem
književnom jeziku u 14. do 16. jezika i je-
zikićih — i da imamo za to mésto jednoga
cvetećega slovstva 14 do 16 literatur in lite-
raturic.

§. 8. Pišući u 14 do 16 književnih je-
zika i jezikićih ne budemo nikadar imeli tako
cvetećega slovstva, kakor bi nam trebalo i
veljalo.

§. 9. Slovstvo imeti moramo i to slov-
stvo veliko i cveteće.

§. 10. Jedina cesta do cvetećega slov-
stva je ta: da se dosadani književni jezici i
jezikići med seboj približuju i slože tako, da
budemo imeli mésto 14 do 16 literatur i lite-
raturic jedno veliko slovstvo.

§. 11. Slovoj i uzajemnostju bi naše
slovstvo tako veselo precvetalo, kakor še svet
nije nigdar vidil.

§. 12. Gotovo je moguće, da se naša
narečja i podnarečja približaju i slože — saj
u 4 narečja.

Od ilirskoga narečja i njegovih pod-
narečja.

§. 13. Ilirska podnarečja se lahko slože
u jedno književno narečje.

§. 14. Izobražovaje književno narečje se
moramo stalnih, obće veljanih pravil deržati.

§. 15. Iz govora vsega naroda se mo-
raju ustanoviti stalna pravila, kako se mora
knj. narečje izobraževati.

§. 16. Pervo i naj višje pravilo: Piši u
svojem ilirskom podnarečju, pa tako, da bude,
kolikor moguće, podobno vsim ilirskim podna-
rečjem, i da se ne oddaljuje od drugih sla-
venskih narečja.

§. 17. Ravnaj izključivo samo razlike ob-
stojeće med podnarečjima k jednomu istomu na-
rečju spadajućima.

Ravnaje svoje narečje pazi pred vsim na
ina slavenska narečja i potle na etimologiju.

§. 18. Vse do sada rečeno od narečja
u obće i od il. knj. narečja i njegovih podna-
rečja po sebi velja, mutatis mutandis i od
knj. českoslavenskoga narečja i njegovih pod-
narečja.

§. 19. Nekteri pisatelji ali baš ne na-
stoje, ali krivo nastoje, književni jezik izob-
raževati i brusiti, zato se tako težko složimo
u knj. jeziku.

§. 20. Recept to je predpis lékarski,
kako se narečje bolujuće na neslogi i neuza-
jemnosti ozdravi i bez sile k slogi i uzajem-
nosti prisili.

§. 21. Književni jezik je nam neobhodno
potreben, vendar ostane govor pristotoga
ljudstva u raznih stranah različén, tudí se
bude še u napred pisalo v vsih dosadanih
knj. jezikićih.

§. 22. Kako se mora književno ilirsko
narečje pisati, da bude podobno zajedno vsim
il. podnarečjem? glede pismén — rećih —
slovničkih izrazov — sloga itd. itd.

Table with 5 columns: Žitni kup., v Ljubljani, v Krajnji, 11. Listopada, 6. Listopada, gold., kr. Rows include: Pšenice domaće, banaske, Turšice, Soršice, Reži, Jecmena, Prosa, Ajde, Ovsa.